

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. október 29.

TÁRSADALOMISMERET

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI

A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A vizsgázó teljesítményének értékelésére nem lehet hatással, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli az esszé és esetelemzés megoldásának lehetséges tartalmi összetevőit. Az ettől eltérő jó megoldást is el kell fogadni.

A dolgozatot piros színű tollal kell javítani és a tanári gyakorlatnak megfelelően jelölni a súlyosabb helyesírási, nyelvhelyességi stb. hibákat.

A feladatok alatt található négyzetben az elérhető maximális pontszám van feltüntetve, az értékelő a mellette levő üres négyzetbe írja az általa megállapított pontszámot.

Amennyiben a vizsgázó a II. rész mind a két feladatsorából oldott meg feladatokat, és nem állapítható meg egyértelműen, hogy melyiknek az értékelését akarta, az érettségi dolgozatot értékelő tanár feladata annak eldöntése, melyik megoldás a tartalmasabb, majd azt értékeli.

Egyes esszéfeladatoknál a tanuló két kérdés megválaszolása közül választhat, de csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont. Amennyiben tévedésből mind a két feladatot megoldja a vizsgázó, és nem jelöli áthúzással, melyiket értékeli, az érettségi dolgozatot javító tanár dönti el, hogy melyik feladat kidolgozásáért jár több pont, és azt veszi figyelembe.

Amennyiben bármely feladat értékelésénél a témataartás kompetenciát nulla ponttal értékeli a javító, azaz úgy ítéli meg, hogy a vizsgázó egyáltalán nem a megfogalmazott feladatot oldotta meg, a feladat egészének értékelése nulla pont, más kompetenciára vagy szempontokra pontszám nem adható.

Az értékelő a javítás, értékelés végeztével kitölti a vizsgázó által elért összpontszámot tartalmazó táblázatot.

Egyes feladatoknál a könnyebb differenciálhatóság érdekében a feladat részpontszámainak összegét osztani kell kettővel, emiatt előfordulhat, hogy a felső táblázat *Elért pontszám* rovataiba törtszámok kerülnek.

Ha az összegzéskor *Az írásbeli vizsgarész pontszáma* egész szám, akkor nincs teendő.

Ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 67,5 pont kerekítve 68 pont). Ebben az esetben a 20. oldal felső táblázatában *Az írásbeli vizsgarész pontszáma* sor *Elért pontszám* rovatába a törtszámot, míg az alsó táblázat *Feladatsor Elért pontszám* rovatába az egészre kerekített értéket kell beírni.

I. rész

Társadalomismeret és jelenismeret

1. Esszé

Szempontok, kompetenciák	A) A 2008-as amerikai ingatlanpiacból induló válság következményei hazánkban	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témataratás	A válasz a válság következményeinek társadalmi, gazdasági, szociológiai (esetleg politikai vagy etikai, pszichológiai) következményeire fókuszál.	1
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben lényeges elemeket emel ki a vizsgázó, pl.: a hitelválságot, a kamatszint általános növekedését, ami gátolja a beruházást, nehéz helyzetbe hozza az adósokat, pl.: lakáshitelt törlesztőket. Hangsúlyozza a csődöket, a növekvő munkanélküliség hatását. Kiemelheti, hogy a forint árfolyama nagymértékben romlott, ami a megtakarítások értékállóságát veszélyezteti, pl.: nyugdíj-előtakarékosság esetén, növeli a bizonytalanságot. Csökken a GDP, nő az államadósság. Szűkül a szakszervezetek mozgástere.	4
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik napjaink válságának társadalmi, gazdasági, szociológiai, etikai vonatkozásairól. Szakkifejezéseket használ, pl.: valuta, állami költségvetés, GDP, piac, globalizáció, jóléti társadalom, energiaszükséglet, fogyasztói kosár, életszínvonal, munkanélküliségi ráta, MNB, kamatpolitika, reálbér.	3
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz, pl.: a növekvő munkanélküliség miatt csökkenő piaccal, a negatív várakozások gazdaságot rontó hatásával, az államcsőd veszélyével, a hitelválsággal foglalkozik.	3
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Önálló véleményét megfogalmazta, megindokolta. Életszerű példákat említett. Legalább két, a médiából ismert példát említett pl.: ismeri a munkanélküliség aktuális mértékét, a forint aktuális árfolyamát, említheti az autóipar hanyatlását, annak kisugárzó hatását, a konkrét gyárbezárásokat, a reálbércsökkenést, a kamatterheket könnyítő intézkedéseket.	2
	Összesen	15

Szemponatok, kompetenciák	B) A nők elleni erőszak napjainkban	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témataratás	A válasz a nők egyéni és társadalmi helyzetére, közösségi védelmük fontosságára fókuszál.	1
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben lényeges elemeket emelt ki a vizsgázó, pl.: a bántalmazás lehetséges formáit; szexuális, fizikai, lelki. Elemezheti a területeit, a munkahelyi ártalmakat. Állást foglal arról, hogy a családon belüli erőszak nem a családok belügye. Kitérhet a távolságtartó végzés szerepére, ismertetheti az anyaotthonok fontosságát. Tudja, hogy a bántalmazás nyilvánosságra kerülése olyan, mint a jéghegy csúcsa, csak az esetek kisebb részére derül fény. Tudja, hogy a bántalmazottak többsége fél, szégyelli a vele történeteket, ezért elhallgatja.	4
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik korunk családjának jellemzőiről, a nők helyzetéről, a bántalmazáshoz kapcsolódó jogi, etikai kérdésekről. Tudja, hogy a bántalmazás mértéke nem nő napjainkban, csak arányaiban egyre több esetre derül fény. Kulturális antropológiából ismert jelenségeket is felvethet, utalhat a hagyományos társadalmak férfi-női szerepfelfogására. Szakkifejezéseket használ: emancipáció, emberi jog, emberi méltóság védelme, távolságtartás, lelki terror, kiszolgáltatottság, tradíció.	4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz, pl.: jogi, szociológiai, emancipációs vagy erkölcsi szempontokat vizsgál. A kérdés teljességének bemutatására törekszik. Kitérhet nem hazai, nem európai esetekre is.	2
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Önálló véleményét megfogalmazta, megindokolta. Életszerű, a médiából vett példákat említett, esetleg ismeri a bántalmazottak arányát, a verés következményeibe belehalók statisztikáját is. Említhet gyermekbántalmazási eseteket is. Érintheti a szexuális megalázottság, az üzleti kényszer eseteit.	2
	Összesen	15

2. Elemzés

Szemponatok, kompetenciák	Viselkedésszociológiai jelenségről	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témátartás	A vizsgázó a kultúrák sokféleségét mutatja be, annak egyik sajátosságát, a személyes teret.	1
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A vizsgázó felismeri, hogy a személyes térhez kapcsolódó érzéseink kultúránként differenciáltak, a hagyomány, a vallás stb. befolyásolja őket. Metakommunikációs jeleink, gesztusaink értelmezése nem egyetemes, hanem kultúránként, földrajzi térségenként változhat. Ezek nem ismerete, egy idegen által történő megsértése félreértésekre, konfliktusokra adhat okot.	3
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Az elemzésből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a kulturális különbségekről, szokásokról, a hagyomány szerepéről. A szakszavakat helyesen használja: pl.: hagyomány, metakommunikáció, konfliktus, személyes tér, gesztus, kultúra.	2
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	Tárgyalásakor több szempontot vesz figyelembe, ez lehet a hagyomány, a szokások, a kultúra, esetleg a vallás, a földrajzi tér, a személyes tér jellemzői. Érintheti az idegenség, a másság problémáját.	1
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt, álláspontja mellett jól érvel.	1
Összesen		10

3. Esetelemzés

Szemponatok, kompetenciák	Az elszegényedés társadalmi okai, nemzetközi, környezeti kérdései	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
A feladat megértése, témataratás	A válasz az elszegényedés társadalmi okaival, nemzetközi összefüggéseivel foglalkozik. Nem elemez egyéni tragédiákat, például betegség, fogyatékkal élés, árvaság.	1
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben lényeges elemeket emelt ki a vizsgázó, megállapítja, például az észak–dél közti ellentétet, az agrárrolló növekvő mértékét, a gyarmatosítás utólagos hatásait, a 3. világ által felvett hitelek, a tőke és kamatterhei törlesztésének következményeit, a helyi háborúk hatását, a túlnépesedés kérdését, az elsivatagosodást.	2
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Az elemzésből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik az elszegényedés szociológiai, gazdasági, társadalmi jellemzőiről. Említheti a nemzetközi szervezetek, illetve a fejlett államok felelősségét. Szólhat az eladósodás társadalmi veszélyeiről, a környezeti katasztrófák következményeiről.	2
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Önálló véleményét a szegénység problémájáról vagy az ellene való küzdelem fontosságáról megfogalmazta, megindokolta. Érvelhet a Giddens-szövegben felvetett két álláspont, az egyenlőtlenségek növekedése vagy csökkenése mellett. Esetleg ismerőseinek, családjának hasonló gondoljaival, hazánk egyes régióinak jellemzőivel párhuzamokat kereshet.	1
Összesen		7

4. 4 pont

Minden logikailag, szakmailag helytálló megoldás elfogadható, ha a tanári véleményre reagált. Például a tanárnak igaza van, mert a táblázat alapján a lányok lényegesen jobb teljesítményt nyújtanak olvasásból és írásból. Még matematikából is a lányok eredményei a jobbak. A lányok-fiúk eredményei közti különbség nem a formális tantervek közti különbségből eredhet.

Elfogadható az is, ha a vizsgázó fiúk tanulási nehézségeinek okaival, például eltérő kommunikációs sajátosságaival, a tanárok/tanítók iránti rosszabb alkalmazkodóképességével foglalkozik. Kitérhet arra, hogy a jelenlegi oktatási rendszer talán nem veszi figyelembe kellőképpen a fiúk fejlődési, tanulási sajátosságait.

5. 3 pont

- A) Mágia
- B) Szekta
- C) Előítélet/sztereotípa

Minden jó megoldás 1 pont.

6. 2 pont

Deviancia: C Diszkrimináció: C

Minden jó megoldás 1 pont.

7. 2 pont

- a) kb. négyszeresét,
- b) kb. 300 ezer,
- c) magas/jó
- d) az elhelyezkedési esélyek, az alacsony munkanélküliség a területen, a sokszoros egyetemi jelentkezés (*Más, szakmailag jó megoldás is elfogadható.*)

Minden jó megoldás fél pont, összesen 2 pont.

8. 4 pont

a)

- **A globális felmelegedés:**

következményeiben a Föld egészét érintő jelenség, a néhány fokos hőmérséklet-növekedés olvasztja a sarki jeget, emeli a tengerszintet, veszélyezteti az alacsonyabb tengerpartokat, a jegesmedvéket, a halászsokat stb. Szélsőségesebbé teszi az időjárást, felborítja az eddig megszokott feltételeket. (Oka az üvegházhatás, amit többek közt a túlzott CO₂ - és porkibocsátás idéz elő, míg mások szerint csak a szokásos földkörtörténeti változásról van szó.) (1 pont)

- **A biodiverzitás védelme:**

a növényi és állati sokféleség fennmaradásának biztosítása, a veszélyeztetett vagy kihalással fenyegetett fajok – például panda, jegesmedve – érdekében végzett nemzetközi összefogás. Vadászati tilalmakkal, a természetes életkörülmények védelmével, a növényvédőszeres korlátozásával érhető el. (1 pont)

b) A fenntartható fejlődés fontossága melletti érvek, például:

- a jövő generációjának jogai
- minden ember egyenlőnek született – esélyegyenlőség biztosítása
- a GDP-növekedés igényét ésszerű korlátok közt kell tartani
- a fosszilis energiák fogyó készlete
- ökológiai lábnyom problémája
- növekvő népességű Föld eltartásának kérdése
- az emberi tevékenység miatt veszélyeztetett fajok egyre nagyobb száma
- a környezetszennyezés nem áll meg a határokon
- a környezetpusztítás hosszú távú károkat, vissza nem fordítható jelenségeket is okozhat
(Minden jó megoldás, logikus érv elfogadható.)
(Minden jó megoldás fél pont, összesen a b) feladat 2 pont.)

9.**4 pont***Bármilyen releváns példa elfogadható, például:*

- a) Bizonyos termékek vásárlásának bojkottja: kínai tejtermékek, aláírásgyűjtés szimpátia vagy ellenzés végett, például dalai láma; e-mail-küldés gazdasági vagy politikai céllal valamely államnak, például Mexikó, Kína, valamely szervezetnek, például Olimpiai Bizottság
- b) Robbanószer-készítés, terrorizmus eszközei, szexualitás, pornó
- c) multinacionális vállalatok, nemzetközi szervezetek
- d) fax, mobiltelefon

*Minden jó megoldás 1 pont.***10.****4 pont**

- a) Vallási fanatizmus, bosszú, politikai nézet, anarchizmus, nyomor, kilátástalanság, etnikai konfliktus, családi tradíció, erre való nevelés, például gyermekkatonák esetében.
- b) 2001. 09. 11.; londoni metróröbntás; palesztin öngyilkos merénylők Izraelben stb.
- c) Repterek fokozott védelme, folyadék szállításának tilalma az utastérben, vízumkorlátozások az USA-ba, új típusú útleveél, az internetforgalom ellenőrzése, lehallgatások, beépülések stb.
- d) Minden jól megfogalmazott, szakmailag helytálló vélemény elfogadható.

Minden jó megoldás 1 pont.

II. rész**A) Gazdasági ismeretek****1. 4 pont**

- a) futamidő
- b) PR (public relations) esetleg vállalati kommunikáció
- c) SWOT-analízis vagy -elemzés
- d) munkaviszony

*Minden jó megoldás 1 pont.***2. 3 pont**

- a) Igaz
- b) Igaz
- c) Igaz
- d) Hamis
- e) Hamis
- f) Igaz

*Minden jó megoldás fél pont.***3. 3 pont**

- 1. B
- 2. D
- 3. B

*Minden jó megoldás 1 pont.***4.**

Szempontok, kompetenciák	A kollektív szerződés megkötésének előnyei	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	Az elemzés logikusan és szabatosan felépített, mondatokból álló, kifejtett szöveg. A vizsgázó elemzése nem tartalmaz súlyos helyesírási hibát, és nem vétett súlyos nyelvi hibát sem.	1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	Az elemzés mindvégig a kollektív szerződés létének, megkötésének előnyeivel foglalkozik, a munkavállaló szempontjaira koncentrálva.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri a kollektív érdekképviselőnek az egyéni érdekképviselővel szembeni nagyobb hatékonyságát. Tisztában van azzal, hogy a kollektív szerződés a munkavállalók és a munkaadók közötti megállapodás, amely mindkét fél számára a törvényileg előírtakon túli többletjogokat és kötelezettségeket tartalmazza. Tudja, hogy a kollektív szerződés nem csak a szakszervezeti tagok érdekeit védi. Megemlítheti, hogy a kollektív szerződés be nem tartása esetén a munkavállalók érdekképviselője (szakszervezet) sztrájkot hirdethet.	4
A szakmai nyelv használata	Használja a munkaadó, munkavállaló, egyéni és kollektív érdekek, érdekképviselő, érdekvédelmi szervezetek, (reprezentatív) szakszervezet, Munka törvénykönyve (Mt), A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény (Kjt.), sztrájk, sztrájkjog stb. fogalmak többségét.	2
Önálló vélemény megalkotása	A kollektív szerződés hasznosságával, megkötésének fontosságával kapcsolatos önálló véleményét is megfogalmazza.	1
Összesen		10
A végső pontszám (összesen/2)		5

5.

Szempontok, kompetenciák	A gazdasági válság hatásáról ...	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	Az elemzés mondatokból áll, logikusan és szabatosan felépített szöveget alkot. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
Témataratás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	Az egyes gépjármű-kategóriák eladási adatainak eltérései alapján a társadalmi csoportok vásárlási lehetőségeinek eltérő változásait elemzi.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri, hogy a különböző jövedelmű fogyasztók eltérő piaci szegmentumokat alkotnak, vásárlási lehetőségeik a gazdasági nehézségek hatására eltérően változnak. Bemutathatja, hogy a legnagyobb visszaesés a kiskategóriájú (A és B), tehát alapvetően olcsó járművek piacán következett be, miközben néhány kategória (közép és négykerék-meghajtású) eladása növekedett. Az eladási számokból következtethet az egyes szegmentumok részesedésére is. Megállapíthatja, hogy az alsó három kategória adja az összes eladások közel 80%-át, ez magyarázza az összes eladás 10% fölötti visszaesését, miközben a vizsgált tizenkét kategóriából öt esetben 10% alatti a visszaesés, egy stagnált, kettőben pedig nőttek az eladások. Utalhat arra is, hogy a drágább kategóriákban – a főként munkavégzés céljára vásárolt valódi terepjárókat kivéve – kisebb mértékű vagy nincs is eladáscsökkenés, hiszen a magasabb jövedelműeket kevésbé érinti a válság. Megemlítheti, hogy az összkerék-meghajtású (4x4) járművek eladása részben a divat hatására is nőtt, a korábban a drágább kategóriákat vásárlók egy része is ilyen autókat vásárolt.	4
A szakmai nyelv használata	Használja a válság, a kereslet, a fogyasztási szokások, jövedelem, piaci szegmentum, piaci részesedés, recesszió stb. kifejezések nagy részét, esetleg a munkanélküliség, jövedelemcsökkenés, takarékoság, létbizonytalanság fogalmakat is.	2
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmazza saját önálló véleményét is.	1
Összesen		10
A végső pontszám (összesen/2)		5

B) Pszichológia**1. Esszé**

Szemponatok, kompetenciák	A) Az attitűdök funkciói	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témataratás, lényegkiemelés	Valóban az attitűdök funkcióiról ír, és nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Válaszában megfogalmazza, hogy az attitűdök általában 5 funkció szerint különíthetők el. Szociális igazodási funkció: a társadalmi környezethez való alkalmazkodás funkciója következtében egy csoport attitűdjeit elfogadva a csoportba való tartozásunkat erősítjük meg. Az énvédő funkció következtében sokszor nem azt a világot látjuk, amiben vagyunk, hanem amit látni szeretnénk. Az érték kifejező funkció révén olyan viselkedést produkálunk, ami értékrendszerünket mutatja be. Ismereti funkció: azok az attitűdök, amelyek abban segítenek, hogy értelmet adjunk a világnak, hogy be tudjuk fogadni a mindennapi élet sokféle információját. Instrumentális funkció: praktikus indokból fenntartott attitűdök. Céljuk, hogy általuk előnyöket szerezzünk, és elkerüljük a büntetéseket.	4
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Használja az attitűd, funkció, szociális igazodás, ismereti, érték kifejező, énvédő, instrumentális stb. szakkifejezéseket.	4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, probléma-központúsága	Kifejtésében megjelenítheti, hogy ha azonosítjuk, hogy valakinél milyen funkciót tölt be egy attitűd, könnyebben találhatunk megfelelő eszközöket annak megváltoztatására. Kitérhet arra is, hogy a pszichoterápia gyakran az addig el nem fogadott attitűdök tudatosításán, elfogadásán vagy megváltoztatásán keresztül fejt ki hatását.	4
A téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása), önálló vélemény megalkotása	Önálló véleményt fogalmaz meg, vagy példával illusztrálja az esszében megfogalmazott elméleti ismereteit.	4
Összesen		20
A végső pontszám (összesen/2)		10

Szemponatok, kompetenciák	B) Holdudvarhatás a személyészlelésben	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témataratás, lényegkiemelés	Valóban a holdudvarhatásról ír, és nem tér ki lényegtelen témák irányába.	2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Megfogalmazza, hogy mások észlelése kapcsán gyakran feltételezzük, hogy azok az emberek, akik egy bizonyos területen, mondjuk a külső megjelenés területén, előnyös tulajdonságokkal rendelkeznek, az ettől független területeken, például motivációjukat, szakértelmüket illetően is jobbak a többiekénél. Ezt nevezzük holdudvarhatásnak, amely a személypercepció torzítás egy formája. Ennek alapján működik az első benyomás különös jelentősége is a személyészlelésben: amikor kevés, hiányos információ alapján kell egy embert vagy adott helyzetet megítélni. Itt jelenik meg az elsődlegességi hatás: ez azt jelenti, hogy az elsőként kapott információk irányt szabnak a későbbiek értelmezéséhez, és ettől válnak súlyosabbakká a végső megítélésben. A tapasztalatok alapján ezek a jelenségek automatikusan lejátszódnak mindenkiben, de tudatosítással a hatásuk megváltoztatható, kiküszöbölhető.	4
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Használja a témába vágó szakkifejezéseket, pl.: személyészlelés, elsődlegességi hatás, holdudvarhatás, attribúció, megítélés, torzítás.	4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, probléma-központúsága	Több szempontból is megvizsgálja a kérdést, például megfogalmazza, hogy az észlelés sorrendje milyen mértékben befolyásolja a személyiségészlelést (elsődlegességi, újdonsági hatás), vagy megemlíti, hogy tudatosítással, több információ begyűjtésével kiküszöbölhetjük a torzítást.	4
A téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása), önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt, vagy személyes példával illusztrálja a holdudvarhatás kérdéskörét, például megemlítheti a „beskatulyázás” jelenségét az iskolai életből.	4
Összesen		20
A végső pontszám (összesen/2)		10

2. Esetelemzés

Szemponatok, kompetenciák	Az esetelemzés értékelése	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
Tématartás, lényegkiemelés, probléma-központúság	Valóban a bűnbakképzés jelenségéről ír, és nem tér ki lényegtelen elemek irányába.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri, hogy általában kisebb csoportokban jellemző a bűnbakállítás. Az ilyen kiscsoportok rangsordinamikája szembevető, mindig vannak vezéregyéniségek, és gyakran vannak bűnbakok is. A bűnbak az a csoporttag, akit előszeretettel hibáztatnak a csoport sikertelenségeiért. Okai: egyrészt a büntudat: tulajdonképpen a bűn érzése, természetes a büntudattól való szabadulás vágya. Másik összetevője a vezeklés átruházhatósága, ennek hátterében a kivetítés, azaz a projekció áll. A projekció segítségével tudja az egyén fenntartani pozitív énképét, mivel a hibákat másokban fedezi fel. Viselkedésével gyakran tudattalanul is kiprovokálja a bűnbak szerepébe helyezett másik hibázását.	4
A szakmai nyelv használata	Használja a bűnbak, büntudat, csoportfolyamat, dinamika, projekció stb. kifejezéseket.	2
Önálló vélemény megalkotása	Önálló véleményt fogalmaz meg, esetleg életből vett példával illusztrálja az esetben vázolt jelenségkört.	1
Összesen		10
A végső pontszám (összesen/2)		5

3. Esetelemzés

Szemponatok, kompetenciák	A meggyőzés fő- és mellékútja	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	Valóban a meggyőzés kétféle irányáról, fő- és mellékútajáról ír, és nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Kifejti, hogy a meggyőző kommunikáció kétféle irányból közelíthet a célszemély, a befogadó felé. A meggyőzés főútját követik azok a közlések, melyek témája a befogadó számára fontos, lényeges, személyesen érintő. Ilyen esetben a meggyőzni szándékozó fél észérveket, logikus, a feldolgozás magasabb szintjeit mozgósító információkat közöl, hiszen a befogadó ezek alapján hoz döntést. A mellékutas meggyőzés – gyakran ilyenek a reklámok is –, kevésbé központi kérdésekben próbálja a befogadó véleményét, viselkedését megváltoztatni. Ilyenkor kisebb mentális erőfeszítést, figyelmet igénybe vevő, inkább érzelmi alapon álló döntéshozatal történik, sokszor nem is tudatosulva. Ez könnyen kihasználható, manipulálható.	4
A szakmai nyelv használata	Helyesen használja a meggyőzés, rábeszélés, manipuláció, döntéshozatal, főút, mellékút stb. kifejezéseket.	2
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt, vagy életszerű példával szemlélteti esetelemzését.	1
Összesen		10
A végső pontszám (összesen/2)		5